

Självständigt arbete i krigsvetenskap (15hp)

Krigsvetenskap; metod och självständigt arbete OP 10-13, 18 högskolepoäng

Författare: David Andersson	SA VT 2013
	Program: OP 10-13
Handledare: Övlt Anders Palmgren	
	Antal ord: 11418
<h3>Krigets Atmosfär</h3> <h4>Ett perspektiv på betydelsen av ovisshet i militära operationer</h4>	
<p>Sammanfattning:</p> <p>Ovissheten är en del i det Clausewitz benämner som krigets atmosfär, populär kallat krigets dimma. Det finns de som hävdar att ovisshet är något som kan avhjälpas med bättre sensorer samtidigt som det finns de som hävdar att ovissheten genomsyrar alla militära operationer.</p> <p>I det här arbetet skall ovissheten i ett specifikt fall belysas i syfte att möjliggöra en diskussion om hur ovissheten kan te sig i militära operationer. Arbetet sker genom en fallstudie av delar av den japanska invasionen av Malaysia 1941. Undersökningen bygger på en kvalitativ studie av två officerares olika syn på samma händelser. Fokus ligger vid att belysa ovisshet i deras föreställningar före och under invasionen.</p> <p>Studien resulterade i att ovissheten konkretiserades och indelades i de olika former som observerades under arbetet. Ovissheten visar sig vara ett vitt begrepp med många ursprung och olika påverkan. Avslutningsvis förs en diskussion rörande hur ovissheten kan hanteras för att om möjligt lindra de negativa effekter som ovissheten annars kan föra med sig.</p>	
<p>Nyckelord: Ovisshet, krigets atmosfär, friktion, Clausewitz, Singapore</p>	

Abstract:

Uncertainty is one part of what Clausewitz names the atmosphere of war, often referred to as the fog of war. There are those who state that uncertainty are something that can be undone with better sensor systems, while there are those who state that uncertainty imbue all military operations.

In this study uncertainty in a specific case will be illuminated, with the purpose to render a discussion possible about how uncertainty can be expressed in military operations. The study is based on a case study contains parts of the Japanese invasion of Malaya 1941. The case study is based on an analysis of two officer's different view of the same campaign. The focus is to illuminate the uncertainty in their conceptions before and during the invasion.

The study resulted in that uncertainty was concretized and divided in to different shapes that had been discovered during the process. Finally uncertainty is discussed; in terms of how to approach to minimize negative impact, and, if it is possible to overcome as some suggest.

Keywords: Uncertainty, the atmosphere of war, friction, Clausewitz, Singapore

Innehåll

1. Inledning	3
Problemformulering	3
Syfte och frågeställning	4
Tidigare forskning	4
Metod	5
Operationalisering	5
Avgränsningar	6
Momentavgränsning	6
Personer	6
Källkritik	7
Disposition	7
2. Teori	8
Clausewitz – Krigets atmosfär	8
Tolkning i situationen	10
3. Undersökning	11
Personjämförelse	11
Moment 1: Förberedelser	11
Singapore	11
Tsujis situationsuppfattning	12
Simsons situationsuppfattning	16
Analys	19
Moment 2: Anfall	21
Tsujis situationsuppfattning	21
Simsons situationsuppfattning	22
Analys	23
4. Resultat och diskussion	25
5. Förslag till fortsatt forskning	30
Referensförteckning	31

1. Inledning

Problemformulering

En central aspekt i krigföring är ovisshet och att vi uppfattar situationer olika. Clausewitz beskrev detta inom ramen för begreppet "krigets atmosfär" som delas upp i fyra beståndsdelar, *faran, den kroppsliga ansträngningen, tillfälligheterna* och *ovissheten/underrättelser*. Dessa fyra delar bildar tillsammans *allmänna friktioner*. Osäkerhet i underlaget för bedömningar och beslut kallas ibland populärt för 'krigets dimma'. Beslutsfattaren ser inte hela spelplanen, eller alla aktörerna men beslut måste ändå fattas. Detta är en viktig aspekt att hantera och spela på för den som för krig, taktiskt såväl som strategiskt. "*Denna svårighet att uppfatta saker rätt utgör en av de allra största friktionerna i krig*"¹

Clausewitz hävdar att det endast finns ett sätt att lindra verkningarna av *allmänna friktioner*, krigsvana. Han ansåg att en viktig anledning till att studera krigserfarenhet var att inse och förstå inverkan av allmän friktion..² Detta går i linje med svensk militärstrategisk-doktrin som säger:

Utbildning, övning, erfarenheter, information och målmedvetenhet med mera kan hjälpa oss att hantera krigets natur och friktioner³

Den amerikanska amiralen Owens hävdar i sin bok "*Lifting the fog of war*" att ovissheten är något som snart kan tillhöra det förgångna. Den teknik utveckling som har skett och som sker i världen gör Clausewitz tankar omoderna. De nya sensorerna som kan se och upptäcka på långt håll kommer att "blåsa bort" krigets dimma från slagfältet.⁴

Friktioner, krigets dimma upplevs lätt som teoretiska begrepp vilka kan vara svåra att knyta an till verkliga händelser. Så hur ter sig ovissheten på slagfältet, är det verkligen ett fenomen som kommer att försvinna i takt med teknikutveckling? Det är här författaren ämnar göra ett bidrag, genom en fallstudie på Japans invasion av Malaysia 1941, där friktion skall belysas samt analyseras. Detta för att ge en ökad förståelse om vad ovissheten är och hur denna ter sig på slagfältet.

---

¹ Clausewitz, Carl von, *Om kriget*, Bonnier fakta, Stockholm, 1991 s.49

² Clausewitz, *Om kriget*, s.82 f.

³ <http://www.forsvarsmakten.se/upload/dokumentfiler/Doktriner/militarstrategisk-doktrin-2011.pdf> s.24 (besökt 5/3 2013)

⁴ Owens, Bill, *Lifting the fog of war*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, Md., 2001 .s10 ff.

Syfte och frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att tydliggöra "krigets atmosfär" och då särskilt aspekten osäkerhet i ett konkret exempel. Detta för att belysa hur osäkerhet kan yttra sig samt för att möjliggöra en diskussion om hur man minimerar ovisshetens negativa effekt i krigföring. Frågorna som författaren ämnar svara på med arbetet lyder:

- Hur kan ovisshet te sig i militära operationer?
- Hur kan ovisshetens påverkan i militära operationer lindras?

Tidigare forskning

Det finns mycket forskning kring Clausewitz, på hemsidan www.clausewitz.com⁵ går det att återfinna den litteratur som givits ut på engelska, samt flera andra språk i ämnet. Exempel på verk som berör krigets atmosfär och osäkerhet är Handels "*Clausewitz, Intelligence, Uncertainty and the Art of Command in Military Operations*".⁶

Desportes har skrivit boken "*Deciding in the Dark*", där författaren hävdar att trots dagens tekniska utveckling är ovissheten ett oundvikligt faktum för militära beslutsfattare. Militära ledare måste kunna fatta beslut och acceptera ovissheten som en närvarande faktor. Desportes ger också förslag på hur ovissheten bäst skall hanteras, hans två huvudsakliga förslag handlar om flexibilitet i organisationen och tilltro till individen. Med tilltro till individen menas en hög grad av handlingsfrihet och beslutsrätt för att förenkla för chefen att ta initiativ.⁷

Om ovisshetens inverkan på det strategiska planet har Fröling skrivit en artikel, "Uncertainty, Forecasting and the Difficulty of Strategy". Den berör osäkerhet och hur denna försvårar utveckling av strategi. Där benämns osäkerhet som en dimension som måste hanteras för att utveckla strategi.⁸

Den brittiska förlusten av Singapore 1942 har renderat i många böcker. Avsaknaden av en statlig brittisk undersökning direkt efter kriget fick många att vilja förklara händelseförloppet. Så ledes publicerades böcker av personer som varit på plats. Forskningen har inte avstannat där utan böcker i ämnet fortsätts att ges ut, 2005 släpptes boken "*The defence and fall of Singapore 1940-1942*"⁹ av författaren Brian P. Farrell. 2008 släppte Singapore Armed Forces boken "*Malayan campaign 1941-42 lessons for ONE SAF*"¹⁰. Konflikten erfarenheter ses alltså som aktuella av den malaysiska armén och värd att dra erfarenheter från.

Trots många verk om båda Clausewitz teorier och om invasionen av Malaysia har författaren inte funnit någon forskning som för dessa två beståndsdelar samman. Inte heller har författaren funnit något verk som försöker belysa ovisshet i krigföring inom ramen för krigets atmosfär.

---

⁵ <http://www.clausewitz.com/bibl/CwzBiblEnglish.htm> (besökt 14/5 2013)

⁶ Handel, Michael, & Ferris, J. "*Clausewitz, Intelligence, Uncertainty and the Art of Command in Military Operations*." *Intelligence and National Security*, January 1995 s. 1-58

⁷ Desportes, *Deciding in the Dark*, Paris, Economica, 2009

⁸ Fröling, S, "Uncertainty, Forecasting and the Difficulty of Strategy", *Comparative Strategy*, 25:1, 2006, s. 19-31

⁹ Farrell, Brian P., *The defence and fall of Singapore 1941-1942*, Tempus, Stroud, 2005

¹⁰ Farrell, Brian P. Mf, *Malayan campaign 1941-42: lessons for ONE SAF*, SAFTI MI, Singapore, 2008

Metod

En fallstudie är en metod som lämpar sig väl vid en studie som fokuserar på att belysa förekomsten av ett visst fenomen. Fenomenet skall vara tydligt inramat och undersöks därefter i ett specifikt fall. Detta utgör fallstudien styrka och svaghet. Fallstudien möjliggör en djupare analys av det specifika fallet¹¹ men författaren bör vara aktsam för att göra generaliseringar.¹² Ytterligare en fördel är fallstudiens kompatibilitet med andra forskningsmetoder, vilket möjliggör att undersökningen kan anpassas för de krav som situationen kräver.¹³ Syftet med arbetet är att belysa ett fenomen, ovisshet, för att på så sätt förtydliga och möjliggöra en diskussion kring ovisshet. Då syftet är att ge ett perspektiv på ovisshet, lämpar sig fallstudien bra för denna undersökning.

Fallstudien har gjorts på brittiska och japanska föreställningar, inför och under slaget om Malaysia 1942. Ur detta slag skall ett par händelser/moment väljas ut och analyseras. I denna kontext innebär föreställningar en upplevd verklighet, hur situationer och framtiden tolkades av personer som var på plats. Värde sätts alltså till den subjektivt upplevda händelsen, inte till objektiva återgivning. Analysen skall utgå ifrån två tydliga uppfattningar, en japanskt, en brittiskt. En kvalitativ textanalys skall nyttjas för att belysa fenomenet ovisshet. Med hjälp av komparation skall även skillnaden tydliggöras i hur man uppfattade situationer. Perspektiven hämtas från två befattningsmässigt jämbördiga personer från varsin sida. I detta fall två personer som var sektionschefer i respektive arméstab.

Operationalisering

För att göra problemet som ställs i *Syftet* mer greppbart har frågeställningen operationaliserats till fyra delfrågor. Inledningsvis har tre frågor formulerats för att göra empirin gripbar, genom att undersöka samma saker ur de båda perspektiven hoppas författaren få en tydligare bild. Empirin som insamlas efter dessa tre frågor skall möjliggöra ett svar på forskningsfrågans del som rör sig om hur *krigets dimma* kan te sig:

- Vilka differenser fanns i hur man upplevde egen förmåga och motståndarens?
- Var hade aktörerna i fokus, dvs det avgörande för förlust eller seger?
- Hur hanteras osäkerheter?

Grunden för analysen av de data som insamlas *skall* vara uppdelad i de två teoretiska fundament som uppsatsen är byggd på. *Krigets atmosfär* och *tolkning i situationer* (se kap.2) för att där knyta an teorierna gentemot fallstudien. Tanken är att svaret på de tre första frågorna skall möjliggöra en diskussion kring frågan:

- Hur kan ovisshetens påverkan av lägesuppfattning och beslut i militära operationer lindras?

---

¹¹ Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2009 s.59

¹² Denscombe, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, s.60

¹³ Ibid s.62

Avgränsningar

Momentavgränsning

Arbetet har avgränsats till två perioder/moment, före och under slaget om Malaysia 1941. Detta har skett i syfte att göra arbetet gripbart, då tid och storlek på arbetet är begränsat. Avgränsningen har även gjorts för att få två tydliga moment i slaget. Detta för att möjliggöra komparation mellan de båda situationsuppfattningarna.

Moment 1. Förberedelser

Detta moment innefattar de faktiska förberedelser som gjordes inför slaget om Malaysia. Hur parterna såg på egna förberedelser samt motståndarens. Det innehåller även tankarna kring hur man skulle anfälla/försvara Malaysia. Momentet innefattar alltså, föreställningar om fysiska och taktiska förberedelser inför slaget om Malaysia.

Moment 2. Slaget om Singapore

Detta moment innefattar striderna som utkämpades vid Johore strait den 5-11 februari 1942. Johore strait är det vattendrag som delar ön Singapore från resten av Malaysia. Avgränsningen är inte på striderna som utkämpades den 7 februari 1942 utan på de föreställningar, tankar som fanns inför och under den striden.

Personer

Enligt vald metod där fenomenet osäkerhet skall belysas, behövs en empiri som utgår från två skilda situationsuppfattningar. Det är i skillnaden mellan de båda situationsuppfattningarna som författaren avser belysa fenomenet. En litterär avgränsning har därför skett, detta för att göra problemet greppbart, och studien genomförbar.

Japanskt perspektiv kommer i detta arbete utgöras av överste Masanobu Tsuji redogörelse för kampanjen i Malaysia. Han var chef för planerings och operationsstaben i den 25 japanska armen som stred på Malaysia. Tsuji tog del i det primära planeringsarbetet för en stor japansk offensiv söderut. Han var med och utredde djungelkrigföring, viktiga mål i södra regionen etc. Han var även närvarande och ledde delar av planerings arbetet under hela den japanska invasionen av Malaysia.

Det brittiska perspektivet utgörs av brigadgeneral Ivan Simson. Simson som tjänstgjorde före och under slaget om Malaysia som chef ingenjörskfunktionen (fri översättning). Inledningsvis var han chef fältarbeten på det skottska högkvarteret för att i maj 1941 bli chef för fältarbeten över hela Malaysia. Simson var närvarande under hela slaget om Malaysia som stabsmedlem. Han blev efter den brittiska förlusten tillfångatagen och baserar sin bok till stor del på egna upplevelser och från intervjuer gjorda under tiden i fånglägret.

Källkritik

Källorna i detta arbete är primärkällor, då författarnas upplevelse av händelserna är fokus och böckerna är baserade på deras egna upplevelser. Fokus ligger alltså inte vid att försöka skapa en objektivt korrekt återgivning av de faktiska händelserna.

Vidare var båda författarna på plats och hade del i planeringsarbetet på respektive sida. De båda arbetade arméstabsnivå och hade insyn i pågående verksamhet. Simsons bok publicerades 1970 och Tsujis 1962, båda är därför skrivna rätt nära i tid men efter andra världskrigets slut, vilket kan göra att författarna ser på sig själva med efterklokhet. Simson nyttjar anteckningar och intervjuer gjorda under tiden i krigsfångenskap för att återskapa händelseförloppen. Det framgår inte om Tsuji nyttjat anteckningar eller liknande för att minnas händelserna. Den kritik som författaren riktar mot källorna är kopplade till tendens. Författaren ser vissa spår av tendens i Simsons bok, där han ibland kan upplevas förstora sin egen förståelse inför kommande händelser.

Disposition

I det första kapitlet, *inledning*, introduceras läsaren inför ämnet i en problemformulering. Problemformuleringen mynnar ut i ett syfte som ger författaren en fråga att svara på under arbetets gång samt en fråga för att utöka diskussion om resultatet. Vidare presenteras även vald metod, som i detta fall är en fallstudie, och hur ämnet har operationaliserats för att möjliggöra undersökningen. Slutligen redogörs vilka avgränsningar som skett, dessa görs i två rum, moment och litteratur.

I det andra kapitlet, *teori*, lyfts teorin om *krigets atmosfär* upp. Författaren förklarar att ovisshet endast är en del av teorin, för att förtydliga att ovisshet inte är ett ensamt fenomen utan något som påverkar kriget tillsammans med andra faktorer. För att ge en vidare bredd på begreppet ovisshet presenteras även ett annat perspektiv, *tolkning i situationen*. Detta för att påvisa att ovisshet är ett vitt begrepp som går att se ur flera perspektiv.

Det tredje kapitlet utgörs av *undersökningen*, första delen av denna ägnas åt att göra en kort personjämförelse. Detta för att knyta an till perspektivet *tolkning i situationen*. Därefter följer den faktiska fallstudien. Där del ett ger de båda parternas perspektiv på förberedelserna inför invasionen, samt avslutas med en analys. Del två utgörs av en redovisning av parternas perspektiv på det japanska anfallet från det Malaysiska fastlandet ut till Singapore, i krigets slutskede, och avslutas även denna med en analys.

Arbetet avslutas med en diskussion. Inledningsvis diskuteras resultatet av arbetet, därefter förs en fördjupad diskussion. Syftet med den fördjupade diskussionen är att föra en diskussion kring författarens sista fråga; *Hur kan ovisshetens påverkan i militära operationer lindras?* Delen syftar till att bearbeta erfarenheter dragna från arbetet.

2. Teori

Clausewitz – Krigets atmosfär

Clausewitz beskriver krigets natur i sin bok *Om kriget*. Syftet med boken var att den inte skulle falla i glömska efter några år utan kunna verka som en förklaring till krig och krigföring längre än så¹⁴. Så här i efterhand kan man säga att han lyckades mer än väl. I sin beskrivning av krigets natur har Clausewitz lyckats fånga essensen av kriget, dess beståndsdelar och dess komplexitet. Teorin är av beskrivande art där, vad kriget är och vad som påverkar det klargörs. Genom att skriva teorin på detta sätt binder sig inte teorin till hur krig utkämpas på så sätt blir teorin tidlös. Vilket innebär att det verk som är skrivet på 1800 talet med dess taktik och teknik, fortfarande är tillämpbar på dagens konflikter.

En del av krigets natur är *krigets atmosfär*, faktorer som alltid påverkar kriget. Krigets atmosfär är allmänna friktioner som alltid uppstår, i olika mängd och skepnad.¹⁵ Det är dessa friktioner, som skiljer det verkliga kriget mot det planerade. Clausewitz förklarar friktionens påverkan så här: "Det är alltså friktionen eller vad som här kallas så, som gör det skenbart lätta så svårt"¹⁶

En av de största anledningarna till att friktioner uppstår är att krig utkämpas mellan människor, människor med egen vilja, där minsta misstag, eller oförutsedd händelse kan komma att påverka helheten.¹⁷ De friktioner som *krigets atmosfär* utgörs av är *faran, den kroppsliga ansträngningen, tillfälligheterna och ovisheten/underrättelser*.¹⁸

Faran

Denna aspekt av allmän friktion handlar om krigets faror och hur de påverkar människan. Inte bara den personligt upplevda skräcken utan också förskräckelsen i de syner man ser på slagfältet. Clausewitz hävdar att denna påverkan gör att människor inte styrs av samma tankar som annars. Förnuftet förvrängs och det är lätt att handlingskraften hos den enskilda ebbar ut.¹⁹

Den kroppsliga ansträngningen

Att utsättas för stora kroppsliga påfrestningar rubbar omdömen, det som annars skulle kunna uppfattas rationellt och objektivt blir mer subjektivt. Det är ens egen tolkning av verkligheten som är den gällande nä beslut skall fattas. Att denna uppfattning rubbas från det objektiva på grund av ansträngning kan få en negativ effekt på de beslut som fattas.

---

¹⁴ Clausewitz, *Om kriget*, s.11

¹⁵ Ibid s.82

¹⁶ Ibid s.81

¹⁷ Ibid s.61

¹⁸ Ibid s.82

¹⁹ Ibid s.73 f.

Den kroppsliga ansträngningen påverkar således även på ett annat plan än det fysiska, denna ansträngning måste tas hänsyn till i bedömningar. Krig och de situationer som förekommer där kan också få människor att göra underverk, pressa sina kroppar till det yttersta. På så sätt påverkar inte alltid den kroppsliga ansträngningen negativt, utan kan under vissa omständigheter visa sig ha en positiv effekt.²⁰

Tillfälligheterna

Krig är fulla av tillfälligheter och slumpen har betydelse in i de utfall som sker. Händelseförlopp blir inte vad man tänkt sig, detta gör att en befälhavare kan finna en situation annorlunda än vad hen förberett sig inför. Detta renderar i att en befälhavare måste vara beredd att under genomförandet fatta nya beslut. Här är det inte bara tillfälligheterna som spelar in utan också ovissheten, att snabbt tvingas ta ett nytt beslut på osäkra underlag. För att kunna hantera detta måste en befälhavare för det första kunna behålla sitt förnuft och ha mod nog att följa det hens förnuft säger. För det andra krävs beslutsamhet för att genomdriva sin vilja.²¹

Ovissheten

Den sista delen i krigets atmosfär eller i allmänna friktioner är ovisshet. En stor del av underrättelserna i krig är motstridiga, de kan ha olika kvalité, de kan vara helt falska eller behäftade med stor grad osäkerhet. Som chef måste man ha förmåga att sålla bort vissa underrättelser och lita på andra, för att bygga upp en så trolig verklighet som möjligt. Det är dessa underrättelser, som utgör underlaget för egna planer och operationer, därför är det viktigt att chefen har att förmåga värdera underrättelserna.²²

”Denna svårighet att uppfatta saker rätt utgör en av de allra största friktionerna i krig”²³

Planen görs alltså upp efter de bedömningar som chefen måste göra. När hen sen ser sin plan genomföras, när planen utsätts för oväntade händelser, nya men osäkra underrättelser eller synintryck kan det lätt så tvivel hos beslutsfattaren.²⁴ Dessa tvivel kan lätt påverka handlingskraften eller tron på egen förmåga.²⁵

Clausewitz fördjupar sig ytterligare när han listar egenskaper, aspekter av krigföring. Här återkommer han återigen till ovissheten. Den kan beskrivas som att se i skymningsljus, eller dimma vilken ger saker eller händelser en överdriven storlek eller ett felaktigt utseende.²⁶ Ovissheten är således något man måste förhålla sig till. Chefen måste anta vad som gäller eller ej, för att möjliggöra planeringen. Själva planeringen påverkas då all fakta inte finns och situationen kan då liknas med att se i dimma. Det är dock inte slut där, utan även under genomförandet kan osäkerheten påverka

---

²⁰ Clausewitz, *Om kriget*, s.75 f.

²¹ Ibid s.49

²² Ibid s.78 f.

²³ Ibid s.78

²⁴ Ibid s.77 f.

²⁵ Ibid s.74

²⁶ Ibid s.49

beslutfattarens handlingskraft på ett negativt sätt. Det är denna teori om ovisheten, om en krigets dimma som genomsyrar alla krig som författaren vill belysa.

Tolkning i situationen

För att bredda begreppet ovisshet och knyta an till Owens antagande om att ovisshet är något som kommer att försvinna i takt med teknikutveckling, så skall ovisshet beskrivas utifrån ytterligare ett perspektiv.

Social Konstruktivisms förklarar att den verklighet som uppfattas är beroende av vem man är. Historia och kultur lägger förståelsens förstruktur för människors tolkningar av händelser. Uppfattningen om verkligheten byggs upp kring de interaktioner som personer har, den specifika omgivningen, värderingar etc. Således kan alltså att en person med en viss bakgrund, från en viss plats tolka en händelse på ett annat sätt än en människa med en annorlunda bakgrund.²⁷

Den tyske teoretiskt intresserade historiken Koselleck beskriver erfarenhetsrum och förväntningshorisont som något som påverkar hur vi ser på omvärlden. Erfarenhetsrummet består av erfarenheter som medvetet eller omedvetet kan knytas an och nyttjas för att förstå en händelse eller lösa ett problem. Förväntningshorisonten är det som förväntas hända, en förväntning byggd på tidigare erfarenhet. En person förstår verkligheten utefter det som har hänt och bygger upp en förväntning, således sker tolkningar baserade på dessa erfarenheter och förväntningar.²⁸

Problemet med detta är att människor tenderar till att generalisera med sina erfarenheter, det vill säga, tro att historien kommer att upprepa sig. Trots detta så måste en människa försöka tolka och förstå vad som händer, dessa tankar utgår ifrån ett personligt erfarenhetsrum och riktas mot en uppgjord förväntningshorisont.²⁹

Ovisshet är således inte bara ett fenomen som beror på brist på underrättelser, något som bra sensorer skulle kunna lösa. Enligt *social konstruktivismen* eller Kosellecks tankar så kan samma situation tolkas olika, olika verkligheter upplevas, på grund av att det är olika individer som gör tolkningarna.

---

²⁷ Burr, Vivien, *Social constructionism*, 2. ed., Routledge, London, 2003 s.4

²⁸ Koselleck, Reinhart, *Erfarenhet, tid och historia: om historiska tiders semantik*, Daidalos, Göteborg, 2004 s. 171 ff.

²⁹ Koselleck, *Erfarenhet, tid och historia: om historiska tiders semantik*, s. 174 f.

3. Undersökning

Personjämförelse

Överste Tjusi hade tjänstgjort under kriget mot Kina samt under gränsstriderna mot Sovjet unionen. Han upplevde kriget inledningsvis som truppförande officer men senare efter befordran som stabsofficer.

Brigadgeneral Simson hade innan sin tjänstgöring i Malaysia tjänstgjort vid olika staber. Hans arbete riktade sig mot ingenjörstrupperna. Att fastställa vilka krav som armén skulle ställa på funktionen ingenjörer, samt vidareutveckla de redan existerade ingenjörstrupperna. 1941 så blir Simson ställföreträdande *Cheif Engineer* i *Scottish Command* (Ungefär- chef för ingenjörsfunktionen i det skottiska kommandot). Simsons uppgift där var att iordningställa försvar på flygplatser, mot landstigningar mm.³⁰

Att dra slutsatser om hur deras respektive bakgrund kan påverka deras förmåga att hantera osäkerheter ligger utanför ramen för det här arbetet. Det som dock är av intresse är att de båda männen har ett olika förstrukturer i deras förståelse. Att de båda officerarna har olika förväntningar på kriget ligger tillgrund för att de skall tolka situationer olika. På så sätt finns det en risk att krigets dimma uppstår, att olika tolkningar görs, även om de båda ges samma underrättelse underlag.

Moment 1: Föreberedelser

Singapore

På 1920-talet började Storbritannien se sig om efter en passande flottbas i Asien. Basen skulle möjliggöra ett skydd av de för Storbritannien viktiga sjöfartsrutterna till sina kolonier. Basen skulle placeras på en sådan plats att utöver sitt strategiska läge så skulle även en större brittisk flotta kunna transporteras dit och få underhåll där. Platsen som valdes var Singapore. Singapore ligger strategiskt placerat i sundet som leder mellan Indiska oceanen och Stilla havet-sydkinesiska havet. Den som kontrollerar Singapore kunde kontrollera Sydkinesiska havet.³¹ Den 6 december 1941 upptäcks den japanska flottan som är på väg mot Malaysia. Landstigningarna inleddes den 7 december³², tre månader senare den 15 februari 1942 kapitulerar den brittiska befälhavaren och slaget är över.³³

---

³⁰ Simson, I., *Singapore: too little, too late: Some aspects of the Malayan disaster in 1942*, London, 1970 s.23

³¹ Kirby, S. Woodburn, *Singapore: the chain of disaster*, Cassell, London, 1971 s.3 ff.

³² Farrell, Brian P., *The defence and fall of Singapore 1941-1942*, Tempus, Stroud, 2005 s. 141 ff.

³³ Farrell, *The defence and fall of Singapore 1941-1942*, s.375 ff.

Tsujis situationsuppfattning

På nyårsdagen 1941, i Taipeh huvudstaden i Taiwan öppnades en ny avdelning inom den japanska armén. "*Taiwan army research section*", bestående av trettio personer, officerare, underofficerare och civila hjälpredor. Avdelningens uppgift var att inom tilldelad tidsram, 6 månader, insamla all information som kunde tänkas nödvändig för ett japanskt anfall söderut. Information så som; hur skulle man strida i djungeln, hur fungerar vapnen i den miljön, vilka sjukdomar finns där? Om möjliga landstigningsplatser och fortsatta framryckningsvägar. Underrättelser skulle också insamlas om fientliga stridskrafter, förberedda försvar mm. Allt detta skulle inte bara ske för en japansk invasion av Malaysia utan även för bland annat Burma, Indonesien och Filipinerna.

Tsuji kallar själv enheten för *Doro Nawa* enheten, vilket är ett japanskt ordspråk som betyder ungefär; att först fånga tjuven, sen börja göra repet. Vilket tolkas som att detta var ett arbete som sattes igång för sent.³⁴

Egen förmåga

Striderna som hittills rasat, hade utkämpat sig i Manchuriet. Den japanska armén som var van vid Manchuriets kalla klimat, saknade erfarenhet av djungelkrigföring. Inom avdelningen som skulle utreda den japanska offensiven söderut, fanns inte en enda officer som hade praktisk erfarenhet av tropikerna.³⁵ Den japanska avdelningen ställer sig själva ett antal frågor: Fungerar den organisation och utrustning som nyttjats tidigare även i djungelkrigföring? På vilket sätt skall taktiken förändras från den som nyttjades mot Sovjet Unionen för att passa den krigföring som nu skulle ske mot brittiska och amerikanska förband?

Resultaten av underrättelseinsamlingen resulterade i broschyren "*Läs detta ensam, och kriget kan vara vunnet*". Broschyren skrevs på ett enkelt sätt och sammanfattade delar av resultatet av underrättelsearbetet. Den trycktes i fyrtiotusen exemplar och delades ut till officerare och soldater då trupptransportfartygen lämnade hamn.³⁶ I den till engelska översatta boken *Singapore: the Japanese version*, omfattar broschyren sidor i arton kapitel. Innehållet består av vad som bedömts som nyttig information, till exempel, varför femtiotvå skall vi slåss i Malaysia, vad ska du göra på skeppet under resan, hur man marscherar och slår läger i djungeln, hur striden skall föras, ect.³⁷

Enheter till kampanjen i Malaysia prioriteras. Armén väljer ut tre divisioner, femte och artonde divisionen handplockas för deras höga kvalité och tidigare stridserfarenhet. Den tredje divisionen "*The Imperial Guards Division*" hade däremot inte varit i strid.

---

³⁴ Tsuji, Masanobu, *Singapore: the Japanese version*, Constable, London, 1962 s. 3 f.

³⁵ Tsuji, *Singapore: the Japanese version*, s. 4

³⁶ Ibid s. 12

³⁷ Ibid s. 295 ff.

Motståndarens förmåga

Den 25 armén får av det japanska högkvarteret sig tilldelat fem divisioner. Numerären förändras dock till fyra efter en diskussion med högkvarteret. Detta är dock inte slutet, för efter ett övervägande rörande de brittiska stridskrafternas kapacitet så väljer 25 arméns befälhavare att skicka tillbaka en division, då han anser att tre divisioner är tillräckligt.³⁸ Detta sker samtidigt som den japanska staben har gjort bedömningen att britterna är dubbelt så starka numerärt sett till infanteri, pansar och artilleri.³⁹

Motståndarens kvalité bedöms så dåligt att de grundläggande principerna för anfall, att anfallaren skall vara i förhållande numerärt, tre till en, kan ignoreras. Britterna hade dock en imponerande styrka sett till antalet soldatet och detta får inte förbises. Det fanns dock en respekt gentemot de brittiska soldaternas kompetens. De hade varit stationerade i landet länge och den japanska staben räknade med att britterna nyttjat tiden till att öva i den terrängen där striderna skulle stå.⁴⁰

Britterna beskrivs vidare som en mindre flexibel, men beslutsam motståndare.⁴¹ Den japanska staben hade inga tvivel om att de brittiska styrkorna skulle försvara Singapore med alla till buds stående medel. Vidare så räknade Tsuji med att britterna, efter landstigningen skulle nyttja alla medel och resurser som fanns gripbara för att bygga upp ett starkt försvar på Singapores nordsida. En kartläggning av de brittiska förbandens utbredning hade skett. I denna framkom att det fanns relativt stora truppkoncentrationer i den norra delen av Malaysia. Detta var det område som diskuterades som möjlig landstigningsplats. På grund av mängden brittiska förband bedömde den japanska staben att den brittiska planen var att möta en fiende tidigt och genomföra motanfall mot landstigningsplatserna under och efter landstigningen. Detta i syfte att kunna fördröja en japansk framryckning och på så sätt möjliggöra tilltransport av förstärkningar.⁴²

---

³⁸ Tsuji, *Singapore: the Japanese version*, s.35

³⁹ Ibid s.38

⁴⁰ Ibid s.40

⁴¹ Ibid s.25

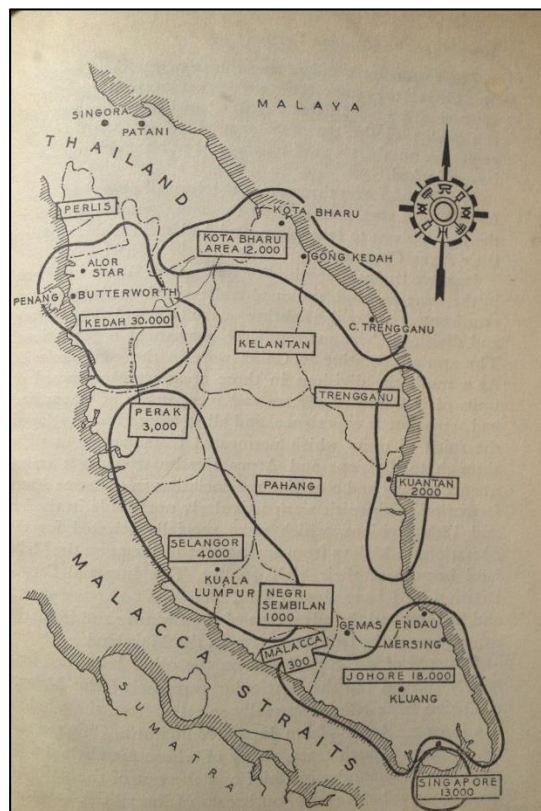
⁴² Ibid s.39

Taktiska avväganden/fokus

Singapore var målet, ön hade ett starkt försvar åt alla håll utom norrut mot land.⁴³ Alla planer kretsade kring landstigningar i den norra delen av Malaysia för att därefter fortsätta anfallet i sydlig riktning och anfälla Singapore på dess svaga sida. Efter underrättelseinhämtning så uppskattades fiendens personella numerär uppgå till 120.000 man. Förhållandet mellan japanska och brittiska förband bedömdes så här:

	Japanska Armén	Brittiska Armén
Personal	1	2
Artilleri	1	2
Stridsvagnar, pansarbilar	1	2
Flygplan	2	1

Förbanden bedömdes ha en utbredning enligt bilden nedan:

Källa: Tsuji, Masanobu, *Singapore: the Japanese version*, Constable, London, 1962 s. 39

⁴³ Tsuji, *Singapore: the Japanese version*, s. 7

De initiala planerna togs fram utefter den plan som britterna bedömts ha för att möta en landstigning. Planerna skilde sig främst på; om en eller flera landstigningar norr om de brittiska truppkoncentrationerna skulle nyttjas, om man ska anfalla vidare direkt eller inte.⁴⁴ Tanken var att vid varje landstigningsplats skulle det numerära förhållandet vara minst 1:1.⁴⁵

Det traditionella - konservativa för japanska armén var att man först byggde upp en stark främre linje innan vidare avancemang kunde ske. Högkvarteret förespråkade en ortodox metod, med landstigning, styrkeuppbyggnad sen anfall. Detta helt i linje med deras militära principer. Tjusi och staben ställde sig dock frågande till om operationen skulle kunna lyckas med en sådan taktik.⁴⁶ Nytankandet i den här situationen skulle vara att snabbt anfalla in på djupet, utan att invänta förnödenheter etc. För att möjliggöra en så stor landstigning som möjligt samt för att kunna vinna de kommande striderna med de numerärt överlägsna britterna tyckte vissa att fokus skulle ligga vid överraskning och tempo.⁴⁷

Tsujii genomförde en sista flygspaning för att fastställa vilken plan som skulle förordas till högkvarteret. Baserat på denna flygspaning fastslog staben att en nytänkande plan måste appliceras. Planen gick ut på att med två divisioner landstiga vid Singora och Patani samtidigt som en styrka ur den tredje divisionen landstiga söder om de övriga i Kota Bharu. De norra förbanden skulle omedelbart påbörja anfall i sydlig riktning i syfte att snabbt ta viktiga broar och en viktig flygplats. Den södra divisionen skulle fortsätta sitt anfall i östlig riktning. Planen presenterades för högkvarteret som efter diskussion godtog den.⁴⁸

Hur hanteras osäkerheter

Planeringsarbetet inleds i stor ovisshet, brist på erfarenhet och bra information. Information samlas inledningsvis in från civila källor med erfarenheter från de södra delarna av Asien. Till exempel fanns en japansk sjökaptan som under många år trafikerat Malaysias kust, han kunde bidra med information om kusten, vädret etc. Det fanns även japaner som bodde i Malaysia och japanska företag som var etablerade där. Från dessa källor kunde fakta om geografien i Malaysia fås fram. Information hämtades även från universitet i Japan, där man studerade tropiska sjukdomar.⁴⁹

En officiell inspektion av de södra delarna av Singapore genomfördes, när detta besök genomfördes går dock inte att återfinna i Tsujis återgivning. Detta besök visade sig frambringa mycket viktig information, de viktigaste punkterna enligt Tjusi var:

1. Fästningen på Singapore var stark på havssidan, men dess baksida som vette mot Johore provinsen var praktiskt taget försvarslös.
2. Den brittiska armén övade luftförsvar med jaktplan i Malaysia, men rapporter om antalet flygplan i tidningarna var medveten propaganda, som överdrev den faktiska styrkan.

---

⁴⁴ Tsujii, *Singapore: the Japanese version*, s. 42

⁴⁵ Ibid s.38

⁴⁶ Ibid s. 43

⁴⁷ Ibid s. 43

⁴⁸ Ibid s. 52 ff.

⁴⁹ Ibid s. 6

3. Kustförsvaret i området kring Mersing var starkt och administrationen av området var synnerligen robust, de visiterade genomresande och möjligheten att besöka eller lämna området var ytterst begränsad.

4. Land och luftstridskrafter i Kedah provinsen verkar nyligen ha blivit kraftigt förstärkta.

5. Den brittiska armén i Malaysia bestod av fem till sex divisioner med en total numerär på ungefär 80,000. Soldater från Europa utgjorde troligen mindre än 50% av den totala numerären.⁵⁰

Inhämtning av underrättelser skedde även med hjälp av spioner som med bestämda underrättelsefrågor skickades in i Malaysia via Thailand.⁵¹ Frågorna rörde sig om förhållanden vid de tänkta landstigningsplatserna, fientliga förband i området, vägarnas skick samt skick på närliggande flygplatser.⁵²

Det sker övningar där landstigningsförfarande övas, det sker även experiment där strid i djungelmiljö prövas. De samlade erfarenheterna och informationen omvandlas till broschyren *Read "Läs detta ensam, och kriget kan vara vunnet"*, vilket kommer att utgöra den japanska soldatens förberedelser inför fälttåget.⁵³ Flygspaning sker, där flygfoton försöker komplettera det dåliga kartunderlaget som finns tillgängligt över Malaysia.⁵⁴

Simsons situationsuppfattning

Egna förmågan

De brittiska förbanden i Malaysia, bestod av förband från Storbritannien, Australien, Indien, Malaysia samt gurkhaförband. Deras disciplin, fysiska förmåga, och kompetens varierade mycket. Utbildning i djungelkrigföring samt strid mot stridsfordon var mycket begränsad. Detta tordes bero på att förbanden hade varit stationerade där för länge i kombination med lång fred och varmt klimat. Detta hade förslappat trupperna.

De förstärkningar som tidigare hade begärts kom mesta dels från Indien och Australien och var så lågutbildade att de kunde kallas rekryter, de hade inga stridsvagnar och få pansarvärnskanoner. Detta förhållande var inte bra, men Malaysia skulle kunna hållas en begränsad tid även med dessa

---

⁵⁰ Tsuji, *Singapore: the Japanese version*, s. 7 f. (fritt översatt av författaren)

⁵¹ Ibid s. 9 se även s.31

⁵² Ibid s. 30

⁵³ Ibid s. 12

⁵⁴ Ibid s. 44

trupper. Vål förskansade i motståndsnästen och skyttegravar kunde även dåliga soldater hålla stånd. Det var just här som britternas styrka låg, de fasta försvarsanläggningarna.⁵⁵

Den största bristen var avsaknaden av befästningar på Singapores nord sida. Förslag om att förstärka försvaret med befästningar på nordsidan lades fram flera gånger men fick avslag. Istället fokuserade britterna på att utöka försvaret på den södra sidan samt en pansarvärnslinje i de nordligaste delarna av Malaysia, vid Jitra.⁵⁶ Simson ville även förbereda syd-nord gående djupförsvär, bestående av pansarväns och maskingevärs befästningar och förberedda platser för bakhåll som inte gick att flankera.⁵⁷

Inte alla brittiska förband saknade utbildning i djungelkrigföring. Två brittiska bataljoner övade i djungeln, där de under längre perioder levde på vad naturen kunde ge dem. Dessa bataljoner drog erfarenheter kring hur man förflyttar sig bäst hur man hanterade insekter, men framför allt så utvecklade de gångbara taktiker för strid i djungelmiljö. När dessa erfarenheter och tankar kring djungelövningar lyftes till General Percival och brigad general Torrance, kom svaret direkt; *”Stewarts idéer om djungelträning, är idéer från en märklig man”*, och med detta avlogs tankarna och djungelträning.⁵⁸

Motståndarens förmåga

Det fanns delade meningar om huruvida en japansk invasion var förestående eller ej. Många högt uppsatta personer trodde att Japan inte kunde inleda ett anfallskrig, då japans resurser bedömdes vara för utsträckta efter invasionen av Kina. Det fanns dock personer som hävdade att kriget som rasade i Europa utgjorde det perfekta tillfället för Japan att anfalla.⁵⁹ Bedömningen gjordes att inget anfall skulle kunna ske mellan november och mars, då det är monsunperiod. Detta skulle medföra kraftiga vindar och höga vågor vilket skulle omöjliggöra en japansk landstigning.⁶⁰

Byggt på tidigare krig som Japan utkämpat så byggdes en förväntning upp inför hur det eventuellt kommande anfallet kunde gå till. Japanerna förväntades anfalla med stora styrkor, samtidigt och fokuserat till en plats. Den plats som valdes skulle vara den som medgav kortast sträcka till anfallsmålet. De förväntades kunna acceptera stora förluster samt nyttja omfattningar. Anfallet bedömdes ske med överraskning, kanske utan att föregås av en krigsförklaring.⁶¹ Ett möjligt sätt att åstadkomma detta var bland annat att släppa fallskärmstrupper på de viktigaste flygbaserna.⁶²

---

⁵⁵ Simson, *Singapore: too little, too late: Some aspects of the Malayan disaster in 1942*, s. 31

⁵⁶ Ibid s.33

⁵⁷ Ibid s.34 f.

⁵⁸ Ibid s.42

⁵⁹ Ibid s.31

⁶⁰ Ibid s.48

⁶¹ Ibid s.34

⁶² Ibid s.32

Stor vikt vid diskussioner om försvar ägnas åt hur fientliga stridsvagnar skall hindras och förstöras.⁶³ Fienden bedömdes endast kunna framrycka på vägarna, järnvägarna och kanske i gummiträdsplantagen, stridsvagnar då skulle nyttjas för att slå bräscher i försvaret.⁶⁴ Det fanns en oro att japanerna skulle lyckas med samma snabba offensiv ledd av pansar som tyskarna gjort i Frankrike 1940.⁶⁵

Simson får via några brittiska officerare som agerat tolkar en viss insyn i den japanska armén. Japan har resurser och är aggressiv. Den japanska armén har ett bra sätt att utbilda sina soldater, god uthållighet och visar att de hela tiden är beredda att utnyttja plötsligt uppkomna taktiska situationer. Den japanska soldaten lär sig också fort att hantera ny och komplicerad utrustning. Detta är dock inte den allmänna åsikten, många underskattade den japanska soldaten och betvivlande deras förmåga att föra krig, deras uthållighet och deras mod.⁶⁶

Taktiska avväganden/fokus

De tidiga tankarna kring hur ett försvar av Singapore skulle genomföras byggde på flottan och flygvapnet. Tanken var att den brittiska och amerikanska flottan skulle skydda de närliggande farvattnen från fientliga fartyg. Brittiskt flyg skulle understödja flottan i denna verksamhet. Om någon fiende tog sig igenom skulle de fasta batterierna på Singapore kunna hålla en fiende på avstånd och på så sätt skydda flottbasen. 1940-41 byggdes flertalet nya flygfält i Malaysia, för att möjliggöra detta avståndsbaserade försvaret.⁶⁷

Det hade sen 1938 förekommit tankar kring att ett Japanskt anfall skulle kunna ske norr om Malaysia i Siam. Därifrån skulle en offensiv ske i sydlig riktning med målet Singapore.⁶⁸ Ett antagande om att djungeln var så tät att det varken gick att ta sig genom den eller strida i den. Antagandet om djungeln kombinerat med de få vägar som fanns i Malaysia gjorde att terräng såg som kanaliserande då en fiende skulle vara tvungen att hålla sig till dessa vägar. På så sätt sågs terrängen som en fördel för försvararna.⁶⁹

Förslag för att förbättra försvaret kretsade till öka de fasta försvarsanläggningarna runt Singapore samt förbereda ett djupförsvar längsmed vägar och järnvägar. För att ytterligare öka arméns chanser att stoppa ett stridsvagnsanfall utarbetas en anti-stridsvagns broschyr. Broschyren omfattade fyrtio sidor och var klar för tryck två dagar innan den japanska invasionen inleddes.⁷⁰

---

⁶³ Simson, *Singapore: too little, too late: Some aspects of the Malayan disaster in 1942*, s.53 ff.

⁶⁴ Ibid s.55

⁶⁵ Ibid s.35

⁶⁶ Ibid s.26

⁶⁷ Ibid s.30

⁶⁸ Ibid s.31

⁶⁹ Ibid s.31

⁷⁰ Ibid s.35 f.

Hur hanteras osäkerhet

Undantaget två bataljonchefer som tog initiativet att försöka lära känna djungeln verkar det som att ett antagande, antagandet som att djunglerna var för täta, var rådande i den brittiska armén. Chefer blev tillsagda att endast arbeta inom sitt område och inte pröva/utforska nya saker.⁷¹ De gånger som Simson kommer med förslag på hur försvaret kan byggas ut, får han antingen inget svar eller svaret att det är ogenomförbart. Högsta chefen på plats, General Percivals bedömningar och beslut angående bland annat fältarbeten är de som gäller, oavsett vad ingenjörsschefen Simson anser.⁷²

Det fanns två rådande bedömningar av fienden som går att se i hur försvaret planerades. Den första, baserat på tidigare japanska operationer, där det förväntas ett anfall som medger kortaste distansen till anfallsmålet, ett anfall där höga förluster skulle accepteras. Den andra är erfarenheten från Frankrike 1940, briter vill möta sin fiende tidigt för att få ett djup i försvaret och på så sätt hindra ett likadant genombrott som i Frankrike. Detta resulterade i att en försvarslinje byggdes väldigt långt norrut för att möta en fiende tidigt. Det resulterade även i att kustförsvaret vid Singapore förstärktes för att kunna möta det klassiska japanska anfallet.

Analys

Clausewitz

Det är chefens ansvar att sälla bland underrättelserna, bestämma vilka antaganden som skall vara gällande. Genomgående för min återgivning av Simsons och Tsujis situationsuppfattning gällande förberedelserna inför invasionen, är att beslut fattas i stor utsträckning på osäker grund. Som exempel kan nämnas de underrättelser som Tsuji fick från det officiella besöket i Singapore. Detta besök renderade i viktiga underrättelser som Tsuji och hans stab planerade utefter. Hur mycket av det som den japanska officeren fick se kunde inte bara varit ett skådespeleri? Att bedöma att fördelningen mellan brittiska och kolonialstatssoldater var 50% efter att endast ha besökt de södraste delarna av Malaysia? Detta speglar den osäkerhet i underrättelsematerialet som planeringsarbetet utgick ifrån.

För att hantera ovisshet och ge ett besluts underlag måste bedömningar ske. Ovisshetens inverkan märks tydlig i den brittiska bedömningen av att djungeln ej var möjlig att strida eller framrycka i. De gjorde en bedömning som kom att påverka hela försvarsplaneringen. Bedömningen är i sig onödig då befälhavarna hade förband på plats och kunde undersöka ifall djungeln var farbar. Genom att inte undersöka saken utan istället göra en bedömning så är själva grundtanken i försvaret, att fienden kommer vara vägbunden, en osäker grundspelare. Å andra sidan så utgick Tsuji hela tiden från att djungeln var farbar, planen lades upp efter den bedömningen. Skillnaden ligger i att Tsuji, genom insamling av underrättelser från olika källor försöker säkerställa sitt antagande.

---

⁷¹ Simson, *Singapore: too little, too late: Some aspects of the Malayan disaster in 1942*, s.32

⁷² Ibid s.37 f.

Tolkning i situationen

Tsuji och hans stabs värdering av den brittiska förmågan var generellt låg. Det fanns dock en punkt där Tsuji förväntade sig kompetens av sin motståndare. Britterna kunde terrängen och borde ha övat där. Detta är en förväntning grundat på de egna förbandens ageranden under och efter stridigheterna Kina. Den japanska armén och den brittiska är dock inte den samma. Två brittiska bataljoner övade sig i djungelkrigföring men i övrigt verkar det enligt Simson som att de brittiska förbanden var förslappade.

Simson å sin sida lägger stor kraft vid hur britterna skall lyckas stoppa ett japanskt stridsvagnsanfall. Återkommande i hans bok är referensen till Frankrike 1940, hur tragedin inte får upprepa sig. Detta måste ha varit en av de största erfarenheterna som Simson byggde sina förväntningar på. Tsuji nämner inte stridsvagnar under planeringsarbetet, japaner är inte tyskar och Malaysia 1942 är inte Frankrike 1940. Simson verkar även ha påverkats av tidigare japanska anfall, där han drar slutsatsen om att de kommer att anfalla på den plats som ger kortast väg mot anfallsmålet. Ett sådant anfall skulle ha inneburit en landstigning direkt på ön Singapore. Spår av båda dessa förväntningar ses i de brittiska försvarsförberedelserna. Försvaret på Singapore mot havet byggts ut samt en försvarslinje långt norrut byggs.

Ur detta framkommer vikten av erfarenhetsbehandling, att välja vilken erfarenhet som kan vara relevant att bygga upp sin förväntning runt. Att inte vara kritiskt granskande, utan att tro att en erfarenhet är direkt applicerbar på kommande händelser kan var kontraproduktiv. Ovissheten kan både förstärkas och förminsкас med tidigare erfarenhet. Beroende på vilka erfarenheter som används och hur de bearbetas för att passa in i den nya situationen.

Moment 2: Anfall

Tsujis situationsuppfattning

Förberedelser

För att kunna utarbeta en plan så analyseras fienden av Tsuji och hans stab. Britterna styrka ligger i de fasta befästningarna, på nordsidan bedöms försvaret vara som starkast precis öster om *the causeway* (den bro som förbinder ön Singapore med fastlandet). Där ligger en brittisk flottbas med fasta kustbefästningar. De övriga delarna av försvaret har hastigt byggts upp under två månaders tid. Detta försvar bedöms snabbt kunna förstöras av japanskt artilleri. Den största svagheten i det brittiska försvaret är att det vid det här laget bör finnas cirka en miljon civila på ön. Det bör finnas förnödenheter för ett till två år för de militära förbanden men förnödenheterna kommer snabbt att ta slut på grund av alla civila. Den största bristen för britterna är tillgång på vatten, den största vatten reservoaren på ön ligger vid Bukit Timah, tas denna kommer försvaret att falla.⁷³

En plan formuleras, i stora drag så skall en division göra en styrkedemonstration och avledandemanöver på den östra flanken, dagen innan det stora anfallet. Efter skenmanövern skall divisionen urnästla för att kunna ta del i huvudanfallet. På dagen X skall tre divisionen anfalla väster om *the causeway*, med understöd av eget artilleri som skall förstöra fiendens förberedda försvar, samt nedhålla fientligt artilleri.⁷⁴ För att planen skall lyckas är det av största vikt att de egna anfalls förberedelserna på den västra flanken inte upptäcks. Fienden måste hållas i ovisshet om var anfallet kommer.⁷⁵

Striden

Den japanska staben hade valt att gruppera sig i ett palats på den norra sidan av Johore stait, från palatset och dess torn hade de en bra utsikt över slagfältet.⁷⁶ Den 7 februari så inleds den avledande manövern. En japansk division avdelar en enhet som anfaller och tar ön Ubin, som ligger i sundets östra del. Huvudanfallet inleds den 8 februari med ett artilleri bombardemang. Två divisioner anfaller ut från djungeln där de hållit sig dolda i en vecka. Med hjälp av små båtar korsar de sundet och anfaller de brittiska ställningarna.⁷⁷

På morgon den 10 februari anländer chefen för en av divisionerna, han kräver att anfallet avbryts. Ett av hans regementen har förintats då de försökte ta sig över sundet. Britterna hade hållit bensin på vattenytan som antändes. Regimentet hade fastnat i denna eldstorm och fanns nu inte längre. Det framkom dock snart att informationen hade kommit från en vettskrämd ingenjörssoldat som sprungit tillbaka för att rapportera. Divisionschefen beordrades tillbaka till sitt förband för att

---

⁷³ Tsuji, *Singapore: the Japanese version*, s. 220 f.

⁷⁴ Ibid s. 223 ff.

⁷⁵ Ibid s.230

⁷⁶ Ibid s.228 f.

⁷⁷ Ibid s.237 ff.

säkerställa att informationen var korrekt. Under eftermiddagen kom sen en rapport som sa att regementet trots stora förluster tagit sitt anfallsmål.⁷⁸

Simsons situationsuppfattning

Förberedelser

Den 27 december 1941 uppfattar Simson att det är självklart att anfallet mot Singapore kommer att ske landvägen. Fortfarande så låg fokus på att bygga ut och förstärka kustförsvaret vid Singapore. Simson försöker nu övertala general Keith Simmons om att försvars förberedelser måste börja byggas på nordsidan som vetter mot land. Svaret som General Simmons ger är samma svar som Simson tidigare fått från högsta befälet i Malaysia, general Percival. Att förbereda försvar är dåligt för moralen hos både militärer och civila.⁷⁹

Det som inte Simson vet är att den 23 december getts ut en order från general Percival som säger att försvarsförberedelser nu skall fokuseras till Singapores norra sida. Ordern om försvarsförberedelserna nådde inte chefen för ingenjörsfunktionen Simson och inte heller chefen för civilförsvaret, som i sin roll kunde ha arrangerat civil arbetskraft. När frontförbanden retirerat till Singapore den 31 januari, fick de i uppgift att förbereda försvaret. Det fanns dock problem, japanerna besköt förbanden med artilleri vilket försvårade arbetet. Ingenjörerna tog inte del i försvarsförberedelserna vilket ledde till att nödvändig kompetens materiel inte fanns på plats.

General Percival hade gjort bedömningen att en japanska anfall kunde ske tidigast en vecka efter att den brittiska reträtten till Singapore skett. Tidiga rekognoseringar gjorda av Simson hade visat på att ett anfall mest troligt skulle ske mot den västra delen av Singapore. För att underlätta byggnationen av ett försvar, samlar Simson ihop materiel som han lämnar på viktiga knutpunkter. Materiel består av; hackor, minor taggtråd ect, och är ämnat att vara lätt gripbara för frontförbanden. I samband med reträtten över till Singapore tar dock högkvarteret beslutet att den mest sannolika fiendliga anfallet riktas mot den östra delen av Singapore. Således förflyttas allt materiel dit. Den 6 januari, en dag innan general Percival bedömt att fiendens anfall kan inledas, ändrar sig högkvarteret. Det farligaste området är det västra. När anfallet inleddes den 8 januari har inte allt materiel kommit tillbaka, och ingen stark försvarslinje har hunnit byggas upp.⁸⁰

Striden

Den 8 januari blev de två Australiensiska brigaderna 22 och 27 grupperade på den västra flanken kraftigt attackerade med artilleri, kulspruteeld och flyganfall. När mörkret föll var nästan alla telefonlinor förstörda, vilket ledde till att när japanerna senare under kvällen inledde sitt anfall med småbåtar över vattendraget fanns nästan inget samband med det egna artilleriet. Det enda tecknet som artilleriet kunde öppna eld på, var när enheterna sköt upp sina nödljussignaler.

---

⁷⁸ Tsuji, *Singapore: the Japanese version*, s.243 ff.

⁷⁹ Simson, *Singapore: too little, too late: Some aspects of the Malayan disaster in 1942*, s.71

⁸⁰ Ibid s.106 ff.

Längre öster ut så lyckades en officer tända eld på vattenytan med hjälp av bensin, den fienden som anföll där fick stora förluster. *The causeway*, bron som förband Singapore med fastlandet, med både väg och järnväg hade förstörts av britterna. Förstöringen var dock bristfällig, och kunde snabbt repareras av anfallande japanska förband. Över bron fördes nu cirka femtio stridsvagnar. Fienden hade fått fotfäste och drivit tillbaka de två australiensiska brigaderna, och nu även fått över stridsvagnar. Försvaret kollapsade, sambandet bröt ihop, enheter retirerade och slaget var förlorat.⁸¹

Analys

Clausewitz

Den tidigare analysen berörde ovisshet under förberedelseskedet. I denna del har ett moment med strid valts för på ett annat sätt kunna belysa ovisshet, som här mer sker inom ramen för kriget, stridens atmosfär.

Simson beskrev problemet med sambandet som upplevdes av de enheter som hamnade mitt i fiendens anfall. Det som under förberedelseskedet säkert varit en lugn och ordnad miljö, där brigadcheferna hade samband med sitt artilleri, samband med högre chef, förvandlades till ett inferno. Artilleriet vet inte när de skall skjuta eller mot vad, de levde förmodligen i total ovisshet var målen befann sig. Högre chef måste helt plötsligt haft svårt att bedöma situationen, håller brigaderna linjen, eller har de vikit? Krigets dimma "blåser" in över slagfältet, förmågan att samordna förband är liten, allt detta för att telefonkablarna blev söndersprängda.

Kriget och dess friktioner skapar en miljö av ovisshet, de underrättelser som i en sådan situation finns tillgängliga kanske endast är syn och hörselintryck från en plats bakom själva striden. Det finns inte längre några pålitliga externa underrättelser att välja mellan, utan beslut får fattas utefter egna intryck. Graden av tillförlitlighet på underrättelserna sjunker därför i samband med detta. Tsuji upplevde också ett tydligt fall med krigets atmosfär och ovisshet. Soldaten som i panik springer tillbaka och rapporterar att anfallet är misslyckat, alla är döda. I brist på bättre underlag, tas dessa osäkra underrättelser för sanning och anfallet är nära på att avbrytas.

Det är en återkommande punkt i det som Clausewitz skrev om ovissheten, chefens förmåga att lita på vissa underrättelser och sälla bort andra. Clausewitz skrev att ovissheten kan påverka en befälhavares handlingskraft. Detta anser Författaren utmärker hela det brittiska försvarsförberedelserna.

Britterna vet inte var det japanska anfallet kommer, de vill kraftsamla materiel till det område som bedöms som troligast. Befälhavaren lyckas inte ta ett beslut och stå fast vid det, utan flyttar istället materialen fram och tillbaka. Detta är ett tecken på tvivel och obeslutsamhet som komma ur den ovisshet som upplevdes. Hade de vetat var fiende skulle anfalla så hade de såklart inte flyttat materielen fram och tillbaka.

---

⁸¹ Simson, *Singapore: too little, too late: Some aspects of the Malayan disaster in 1942*, s.108 ff.

Ovissheten kan nog ytterligare förklara denna händelse. Som Clausewitz beskrev det så kan ovissheten påverka en befälhavares tro på sig själv, britterna har lidit de ena förlusterna efter de andra och felbedömningarna av fiendens agerande har skett innan. Britterna står nu inför sin sista avgörande strid, beslutet som skall fattas måste vara rätt. Denna kombination av en vilja att göra rätt, tankar på tidigare misstag och en ovisshet rörande fiendens kommande agerande kan ha renderat i en obeslutsamhet när det gällde att fatta ett avgörande beslut.

Tolkning i situationen

Det går nog att vidare förklara bristen på brittisk handlingskraft vid förberedelserna av försvaret med Kosselecks erfarenhetsrum och förväntningshorisont. Å enda sidan borde de erfarenheter som betänks vid uppbyggandet av försvaret vara att det japanska anfallet hade skett via en landstigning, fienden höll sig inte bara tillvägarna utan även i djungeln. Det tidigare försöken till försvar ha misslyckats, fienden kanske verkade ostoppbar. Detta måste ha sått tvivel bland britterna, kan vi verkligen stoppa fienden nu, nu måste vi verkligen fatta rätt beslut.

Å andra sidan så fortsätter britterna att bygga ut sitt kustförsvar nästan in i det sista, detta kan tyda på att de fortfarande fruktade en landstigning från havssidan, att de trots att japanerna ryckte fram längs halvön i sydlig riktning inte släppt föreställningen om hur ett japanskt anfall mot Singapore skulle gå till. Kanske påvisar detta svårigheten i att släppa gamla erfarenheter som bedömts som giltiga, även när man möter vad som kan tyckas som en tydlig bild av att den erfarenheten inte var giltig.

Internkommunikation

En ny sorts ovisshet visade sig under moment två. En brist i internkommunikation som inte kan skyllas på krigets atmosfär. Hur kan det komma sig att chefen för fältarbetena hålls i ovisshet om de nya direktiven om försvaret? Hur kan man missa att utnyttja de resurser som finns i form av Ingenjörskorpsen under försvarsförberedelserna? Simson hävdar att han redan hade rekognoserat försvarspositioner, varför nyttjades inte denna kompetens? Skenmanövern som japanerna genomförde beskrevs av Tsjui som mycket framgångsrik, den nämns inte i Simsons återgivning av händelserna. Om detta sker på grund av Simsons val att inte återberätta denna del eller om det är på grund av brister i den interna kommunikationen är svårt att veta.

Denna typ av ovisshet kan författaren inte förklara med Clausewitz och krigets atmosfär, inte heller med de olika teorierna kring att människor kan tolka situationer olika. Roten till detta problem lär istället ligga i den dålig stabsstruktur, dåligt ledarskap eller något liknade. Denna typ av ovisshet, som uppstår på grund av dålig kommunikation tolkar författaren som en typ av självförvållad ovisshet.

4. Resultat och diskussion

Arbetet inleddes med frågeställningen *hur kan ovisshet te sig i militära operationer*. Frågan ställdes inte i syfte att i slutet av arbetet kunna ge svar på hur ovisshet ter sig. Utan genom att studera ett specifikt fall belysa fenomenet och möjliggöra en diskussion. Efter att ha studerat fallet tycks det gå att se att ovisshet kan te sig i olika former. Det går även att se att ovissheten uppträder olika, ibland som en medveten ovisshet och ibland som en okänd. Ovisshet kan beskrivas som brist på underättelser eller bristande förmåga att uppfatta situationen rätt.

Författaren har försökt dela in ovissheter i olika former utifrån de observationer som gjorts under fallstudien. Dessa former är, bedömningar, erfarenhetshantering, krigets inverkan, intern kommunikation och handlingskraft. Indelningen är gjord för att förtydliga begreppet ovisshet och på så sätt möjliggöra en djupare analys av delfaktorerna. Det kan upplevas som att de olika formerna glider in i varandra eller sker som ett resultat av en annan forms inverkan. Detta kanske på grund av att ovisshet sker och uppstår på många olika sätt.

Bedömningar

Under arbetets gång har ett ord återkommit då författaren analyserat texterna. Bedömning. Att planera och genomföra militära operationer lämnar mycket till chefen att just bedöma. Underrättelser kan bara hämtas in till en viss grad. Med det menar författaren att det inte verkar rimligt att under ett krig ha full kunskap om allt. Det existerar således alltid en ovisshet om vad som kommer ske och vad som finns var. Detta kräver att bedömningar görs. Det måste fastställas ett underlag som planeringen kan fortgå från.

Bedömningar sker på flera nivåer. Först kan det konstateras att bedömningar sker i brist på fakta och användbara underrättelser. Vidare uppkommer problem när nya underrättelser levereras. Detta enligt Clausewitz resonemang om att en befälhavare måste kunna sälla bland de underrättelser som levereras. Således måste bedömningar ske på ovissheten samtidigt som värderande bedömningar sker på inkommande underrättelser.

Som tidigare nämnt är ovisshet en central aspekt av krigföring, författaren skulle vilja påstå att bedömningar är den centrala konsekvensen av ovisshet. Det är på detta sätt som ovissheten ofta tar sig uttryck eller så är bedömningar en del i andra former av ovisshet. Ett resultat, en påtvingad handling att avgöra vad som stämmer utan kunna säga det säkert. Bedömning som en handling behöver inte alltid ske, resultatet av detta syns då som en brist i handlingskraft vilket kommer att diskuteras lite senare.

Det går att koppla bedömningar till de båda teoretiska aspekterna som nyttjas under arbetet. Clausewitz berör aspekten bedömningar av underrättelser, befälhavaren är den som måste välja vilka underrättelser som skall vara vägledande och beslutsgrundande. Om det bara vore för aspekten bedömningar av underrättelser, så kanske Owens tankar; kring att teknikutvecklingen skulle kunna ta bort ovissheten från slagfältet, kunna vara gällande. Dock sker bedömningar på andra saker än rena underrättelser. Under studiens gång har det visat sig att medvetna eller omedvetna bedömningar sker då det gäller bland annat erfarenheter och vilket värde som sätts till dessa. Enligt

socialkonstruktivismen spelar även individens personliga erfarenheter och bakgrund, in när det gäller hur dessa hanteras.

Krigets inverkan

Bedömningar kan ses som ett ständigt närvarande fenomen medan *krigets inverkan* inte alltid genomsyrar militära operationer utan uppstår ibland med olika grad av konsekvens. Med *krigets inverkan* menas en form av direkt ovisshet, där kriget omöjliggör en sammanhållande bild av vad som sker taktiskt och strategiskt. Ett tillstånd där krigets direkta påverkan av ledningsmöjligheter och samband skapar ett tillstånd av ovisshet.

För att exemplifiera så visade sig denna form av ovisshet tydligt under moment två, Simsons situationsuppfattning av striden. Där beskrivs svårigheterna att kordinera ett försvar när telefonkablarna hade blivit sönderskjutna av fientligt artilleri och flyganfall. På så sätt lägger kriget en "slöja" mellan de som har kunskap om vad som händer och de som behöver den för att agera, i detta fall infanteribrigaderna och artilleriet.

Teoretisk anknytning till begreppet *krigets inverkan* finns i Clausewitz och *krigets atmosfär, allmän friktion*. Friktioner uppstår alltid i krig, de skiljer det planerade kriget från det verkliga. Kopplat till det här fallet, skillnaden mellan det planerade försvaret och det som genomfördes. Resultatet av dessa friktioner kan tydligen få effekter som bidrar till ovissheten eller skapar situationer av ovisshet.

Erfarenheter

I brist på kunskaper och underrättelser görs antaganden av både Tsuji och Simson om att fienden borde agera på ett visst sätt. Dessa antaganden ges reabilitet genom att de kopplas till tidigare erfarenheter och upplevelser.

Simson fyllde sin ovisshet med tidigare brittiska erfarenheter från Frankrike 1940, samt det han trodde var japanernas standardsätt att anfalla på. Författaren upplever en skillnad i hur dessa antaganden behandlas av Simson. Antagandet om det japanska standardsättet för anfall upplevs som en medveten process som lett fram till ett antagande. Detta medan upplevelsen om förlusten i Frankrike och vilken taktikanpassning som bör ske efter de erfarenheterna, inte verkar föregås av något intellektuellt resonemang. Utan författaren upplever det som en underliggande rädsla för upprepning av den förlusten.

Det går att se att antaganden baserade på erfarenheter görs, detta gör det intressant att ställa frågan; hur relevanta var erfarenheterna? Författaren har noterat att det standardsätt för japaner att genomföra anfall, som Simson beskrev inte stämmer överens med det sätt som Tsuji beskriver som det klassiska sättet att genomföra anfall på. Vidare kan frågan ställas hur lika var den japanska och den tyska taktiken, var dessa antaganden berättigade. Detta har inte undersökts i studien och kommer därför inte att svaras på. Det som dock är av värde för den här uppsatsen är att ovisshet kan ta form av antaganden baserat på tidigare mer eller mindre relevant erfarenhet och förväntan.

Erfarenhet och tidigare upplevelser är något som nämns i de båda teoridelarna. Clausewitz nämner erfarenhet som det enda som kan lindra verkningarna av friktioner⁸² medan teoridelen *tolkning i situationer* förklarar att människor kan förväntas uppfatta situationer olika beroende på bakgrund. Att en människa med tidigare erfarenhet av till exempel strid agerar annorlunda än en oerfaren och på så sätt lindrar verkningarna av krigets atmosfär är således något som styrks av båda teorierna. Problemet är att nyttja erfarenheter i syfte att hantera ovisshet, då detta kräver att erfarenheterna är relevanta för sammanhanget. Således krävs det en erfarenhetsbearbetning, för om erfarenheter endast appliceras som gällande kunskap, så finns risken att de endast bidrar, till en ökad oförståelse och ovisshet.

Som exempel är Simsons bedömning av japanernas anfall relevant, fasta befästningar byggs upp mot havssidan, för att skydda mot det japanska standardanfallet. Kunskapen om hur japanerna troligast skulle anfalla byggde på tidigare japanska anfall. Författaren skrev innan att han uppfattade denna erfarenhet som en medveten erfarenhet. Det räcker tydligen inte med att bara vara medveten om vilka erfarenheter som influerar ens beslut, erfarenheterna måste värderas. Vidare kan författaren anse att andra erfarenheter förbises. I detta fall skulle kanske erfarenheter om fasta befästningar dragna efter Tysklands invasion av Belgien och Frankrike kunna ha lett till ett annat synsätt på hur försvaret skulle struktureras.

Handlingskraften

Ett intressant fenomen som belystes under studien är ovisshetens påverkan på *handlingskraften*. Det har flera gånger nämnts att ovissheten påverkar en befälhavares tro på sig själv och sin handlingskraft. På så sätt blir brist på handlingskraft ett resultat av ovisshet. Författaren vill föra det här resonemanget lite längre och beskriva bristen på handlingskraft inte bara som ett resultat av ovisshet utan också som en källa till denna. En ond cirkel där det ena skapar det andra. Ovissheten skapar brist på handlingskraft, bristen på handlingskraft gör det svårare att göra viktiga bedömningar vilket ökar ovissheten.

Bristen på handlingskraft påverkar inte ovissheten direkt utan snarare indirekt. Med detta menas att underrättelseläget inte påverkas utan förmågan att hantera ovissheten. Detta blir dock ett påtagligt problem för underställda som inte får instruktioner eller bedömd information från sina chefer. Dessa får då ett mindre material att själva göra bedömningar och beslut utefter, de borde då på samma sätt kunna påverka de underställdas handlingskraft negativt. På så sätt kan bristen på handlingskraft och dess påverkan på ovissheten även sprida sig i organisationen. Valet torde således bli, att antingen fatta beslut på osäkra underlag, beslut som kan visa sig vara felaktiga. Eller att riskera att bristen på handlingskraft sprider sig i organisationen.

---

⁸² Clausewitz, *Om kriget*, s.82

Intern kommunikation

Fenomenet som upptäcktes under studien var en ovisshet som uppstår på grund av en brist i den interna kommunikationen. Det första exemplet när Simson rapporterar om att två brittiska bataljoner övar djungelkrigföring och lyckats dra nyttiga erfarenheter därifrån. Dessa erfarenheter nonchalerades, och de kunskaper som kunde förändrat britternas syn på ett eventuellt anfall nyttjades inte. Många gånger är ovissheten oundviklig, det gäller bara att hantera den. Så är det inte i detta fall, kunskaperna fanns där. Det rådde fortfarande fred vilket gav britterna alla möjligheter att lyckas i sin kunskapsöverspridning.

Det andra exemplet är från de brittiska förberedelserna av försvaret av Singapore. Här spreds inte ordern om den nya inriktningen för försvaret och det verkar inte heller ha skett någon kunskapsöverspridning. Denna miss leder till ovisshet på två sätt, först och främst blir inte Simson insatt i läget och för det andra kan de brittiska befälhavarna inte nyttja hans kompetens och tidigare gjorda rekognoseringar. Därför tvingas de till mer ovissa bedömningar om hur försvaret skall byggas upp.

Att kunskap inte överförs som den ska i en organisation under pressade förhållanden kan ske som ett resultat av *krigets atmosfär* och friktioners inverkan. Detta enligt det som skrevs om i *krigets inverkan* som en form av ovissheten. I detta fall uppstår dock brister i den interna kommunikationen även i fredstid och det exempel som sker under kriget präglas inte av brister i kommunikationsmöjligheter. Om exemplen studeras ur perspektivet *tolkning i situationer*, kan exemplet med nonchaleringen av djungelövningarna förklaras med att befälhavarna hade en annan förväntning på hur kriget skulle föras och därför såg dessa kunskaper som irrelevanta. Att informationen rörande förändring av fokus i försvaret inte nådde chefen för ingenjörsfunktionen, går nog inte att förklara med att befälhavaren tolkade situationen.

Således är denna form av ovisshet svår att förklara med utgångspunkt i *krigets atmosfär* eller till det som i det här arbetet benämns *tolkning i situationer*. Formen verkar snare ha sitt ursprung i inskränkta föreställningar, bristfälligt ledarskap och dålig organisationsstruktur. Så för att vidare förklara den här formen av ovisshet bör nog snarare ledarskap eller organisationskulturen/strukturen studeras. Likväl är detta en form av ovissheten, och de påvisar att ovisshet kan förklaras och åskådliggöras ur fler perspektiv än de som använts i detta arbete.

Lindra ovissheten

Den andra frågan i studien löd; *Hur kan ovisshetens påverkan i militära operationer lindras*. Som i problemformuleringen nämns två förklaringar på vad som motverkar *allmänna friktioner*. Clausewitz säger att det krävs krigsvana och erfarenheter från krig. Den svenska försvarsmakten säger att utbildning, övning, erfarenheter, information och målmedvetenhet med mera kan göra friktionerna hanterbara. Efter att studerat specifikt ovissheten som en del i *allmänna friktioner* så vill författaren utveckla resonemangen kring vad som kan göras för att lindra verkningarna av ovissheten.

Under denna fallstudie har författaren gjort en uppdelning i fem olika former som ovissheten kan uppträda i. Dessa har upptäckts i ett fall, och inom ramen för två olika teoribildningar. Att

ovissheten kan komma att ta andra former om ett annat fall studeras, med samma eller andra teorier författaren som troligt. Att då hantera ovisshet som ett begrepp, ett fenomen kan te sig vanskligt, när en diskussion skall föras om hur dess verkningar kan lindras. Ovissheten är ett så stort begrepp att författaren anser att varje delfaktor bör behandlas enskilt.

Intern kommunikation som författaren identifierade som en form av ovisshet som i det här fallet upplevdes som självförrådd. Detta kan hanteras med en välfungerande organisation och ett öppet sinne hos befälhavarna. Att chefen tillser att rätt information når ut till rätt människor, och har modet att lyssna på avvikande uppfattningar.

Att *allmänna friktioner* alltid kommer att uppstå på slagfältet är något som får accepteras, och istället får man försöka förebygga dess negativa effekt. *Krigets inverkan* på de planer och strukturer som byggts upp kan leda till en stor ovisshet. För att möjliggöra en hantering av *krigets inverkan* kan planering genomföras för att skapa redundans i det ledningssystem som byggs upp. Att i stor grad nyttja uppdragstaktik, där mindre enheter blir mer självständiga och kan handla utan styrningar uppifrån, kanske kan möjliggöra strid även om sambandet har fallerat.

Under arbetets gång anser författaren sig se att japanerna i detta fall försöker ta reda på de kunskaper som de behöver. Detta även om kvalitén på deras underrättelser och de slutsatser som drogs av dem, ibland kan ifrågasättas. Det visar i alla fall en vilja på att skaffa sig ett så säkert underlag som möjligt innan bedömningar sker. Detta kan vara ett av de viktigaste sätten att hantera *bedömningar* på, att ständigt försöka minimera graden av ovisshet, för att göra en bedömning på ett så säkert underlag som möjligt.

Befälhavarens beslut och ageranden påverkar ovisshetens effekt då det är dennes bedömningar eller denne som kan fastna i en ond cirkel av brist på handlingskraft. Att som befälhavare kunna behålla ett logiskt tänkande eller våga ta ett beslut och hålla fast vid det kan te sig enklare än vad det egentligen är. Erfarenhet som Clausewitz nämner kommer nog väl till pass här. Tidigare erfarenheter som stärker befälets tro på sig själv, och en vana vid krigets atmosfär kan möjligen hjälpa till att bibehålla sin tankeförmåga. Dessa tidigare erfarenheter kan på så sätt få ett positivt resultat men under arbetet har dock författaren upptäckt att tidigare erfarenheter även kan vara ett uttryck av ovisshet. Erfarenheter som behandlats och värderats kan således ha en positiv effekt på ovisshetens konsekvenser så som brist på handlingskraft.

I studien upptäcktes även att det finns två olika sorter av erfarenheter, de medvetna och de omedvetna. För att kunna nyttja tidigare erfarenheter måste dessa behandlas och värderas. Hur mycket av den här erfarenheten är allmängiltig eller är det bara en subjektiv uppfattning. Erfarenheten måste också värderas med insikten att erfarenheter sällan är direkt överförbara till en annan situation. Här finns två stora problem, det första är att hantera de erfarenheter som påverkar omedvetet. De som lägger en grundföreställning om vad och hur något kommer att ske. Det andra är att för att hantera erfarenheter så krävs en kritisk reflektion om sina egna upplevelser eller om påståenden som generellt accepteras som giltiga.

5. Förslag till fortsatt forskning

Fortsatt studie av ovissheten

Att i ytterligare en studie belysa ovisshet i ett annat fall, denna studie kan även ske med andra teorier som grunder. Detta för att ytterligare utreda begreppet ovisshet och dess komplikationer.

Värdering av svenska erfarenheter från internationelltjänst

Erfarenheter är något som lyfts fram både som en källa till kunskap och ovisshet. Lärdomar kan dras ur dessa och självförtroende hämtas, men om erfarenheterna inte värderas kan de leda till att felaktiga antaganden görs. Detta blir intressant då svenska förband under många år nu varit i Afghanistan, vilka erfarenheter har tagits med hem därifrån och vilket värde har satts på dessa.

Referensförteckning

Litteratur

Burr, Vivien, *Social constructionism*, 2. ed., Routledge, London, 2003

Clausewitz, Carl von, *Om kriget*, Bonnier fakta, Stockholm, 1991

Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2009

Desportes, *Deciding in the Dark*, Paris, Economica, 2009

Farrell, Brian P., *The defence and fall of Singapore 1941-1942*, Tempus, Stroud, 2005

Farrell, Brian P. Mf, *Malayan campaign 1941-42: lessons for ONE SAF*, SAFTI MI, Singapore, 2008

Frühling, S, "Uncertainty, Forecasting and the Difficulty of Strategy", *Comparative Strategy*, 25:1, 2006, s. 19-31

Handel, Michael, & Ferris, J. "Clausewitz, Intelligence, Uncertainty and the Art of Command in Military Operations." *Intelligence and National Security*, January 1995

Kirby, S. Woodburn, *Singapore: the chain of disaster*, Cassell, London, 1971

Koselleck, Reinhart, *Erfarenhet, tid och historia: om historiska tiders semantik*, Daidalos, Göteborg, 2004

Owens, Bill, *Lifting the fog of war*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, Md., 2001

Tsuji, Masanobu, *Singapore: the Japanese version*, Constable, London, 1962

Internet

<http://www.clausewitz.com/bibl/CwzBiblEnglish.htm> (besökt 14/5 2013)

<http://www.forsvarsmakten.se/upload/dokumentfiler/Doktriner/militarstrategisk-doktrin-2011.pdf> (besökt 5/3 2013)